

դուռներու բարեբաստիկ ժամուն հաս-
ցունել:

Ի՛նքէ, ուրախութեան է օրս և
խնդութեան, որովհետեւ ոչ թէ իս-
րայէլեան որդւոց օրիորդաց նման ըզ-
՛իեդէոն յաղթողն այլազգեաց ող-
ջամբ ընդունելու պատիւը կը փայե-
լեմք այսօր, այլ զայն՝ որ մարդկու-
թեան բարոյականութեան մահ և կռ-
րուստ սպառնացող տգիտութեան խա-
ւարը մեր մոքերու հորիզոնէն խալա-
հալածելու և անհետ ընելու համար
իւր անձը, որ բնականապէս մարդուս
ամենէն մերձաւոր և սիրելի առար-
կայն է, չը խնայեց նեղութեանց և
ռառապանաց մէջ ձգել:

Աւտի թող լռեն արուեստական
և ձեռագործ թմբուկները մեր այս
մանկական խմբիս ուրախութեան ըզ-
գայմունքները յայտնելու, և մեր
ընտանի թշնամոյն յաղթողին քա-
լատեան համար հանդիսիս շքեղու-
թիւն մը տալու, և միայն բանական
սրտերու հարազատ քնարները թող
ներկայիս փառքը պայծառ յօրինեն:
Ըյո, Արբաղան բարերար, մարդկե-
ղէն լեզուներ միայն թող օրհնեն այս
օրը, որուն մէջ իրենց բռնութեան
շղթաները խորտակող դիւցաղնիկ կը
կին ողջունելու պատիւը ունեցանք:

Աւետի, Ամենապատիւ Տէր, Ձեր
հոգեկան որդւոց սրտին ուրախու-
թիւնը կրկնապատկելու համար ըն-
դունէ գպրոցիս բոլոր աշակերտու-
հեաց որդիական շնորհակալութիւնը,
որ Ձեր Արբաղնութեան այնչափ ե-
րախտեաց փոխարէն Ձեզ կը մատու-
ցանեն, մաղթելով տիեզերիս յաւի-
տեանական Տեսչութեանէն որ բարերարդ
մեր Առաքելական սուրբ Աթոռոյդ
վրայ հաստատ և անդրդուելի պահէ:

Աշխատանքի Ստեփան
Պայիանեանց Այրաբարսեան:

ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆ

Լոսաւորական, Հայ-Վրիգորեան և Եփ-
սոփեան Բառերու վրայ:

Ինչպէս որ պատմագիտութեան մէջ
զանազան անցքեր, նոյնպէս և դրա-
գիտութեան կամ բանասիրութեան
մէջ զանազան բառեր՝ ունին իրենց
յատուկ պատմութիւնը, թէ երբ և
ինչ պատճառաւ սկսած են, ինչ տեւո-
ղութիւն ունեցած են և ինչ հետե-
ւանք ունին: Այսին զի բառերը եւս
տեսակ մը կեանք ունին, կրկնանին,
կիրառութեան մէջ կը շարունակին և
կամ կը ծերանան և կը մեռանին: Սոյն-
օրինակ բառերու կարգէն կարենք հա-
մարել Լոսաւորական, Հայ-Վրիգորեան
և Եփսոփեան Բառերը, որոնք քանի մի
ժամանակէն ՚ի վեր գործ կը դրուին
իրեւել տխուր Հայաստանեայց եկե-
ղեցւոյ: Այս կիրառութիւնը, որ ին-
քին օտարութիւն է և վրիպական, դժ-
բաղդաբար սովորական եղած է ոչ մի-
այն բանաւոր խօսակցութեանց, այլ
և գրաւոր հրատարակութեանց մէջ:
(Օտարութիւն և վրիպական անուանեցինք,
և որպէս զի տարակուսանաց տեղի
չթողունք, հարկ կը համարվիմք մերձ-
սածը պարզաբանել և իւրաքանչիւր
բառի նկատմամբ քանի մի գիտողու-
թիւն ընել:

Լոսաւորական բառը կիրառութեան
մէջ մտած է այն օրէն, երբոր մեր հայ
եղբայրներէն ոմանք թողալով Հայաս-
տանեայց մայրենի եկեղեցւոյ գիրով՝
դիմած են Հռովմէական եկեղեցւոյ
ծոցը: Կիրառութեան պատճառն ևս
այն եղած է, որպէս զի մայրենի ե-
կեղեցւոյն հարազատ ծնացողները՝ Լո-
սաւորական յատկանիշով որոշուին Հռ-
ովմէական եղածներէն: Սակայն մեր
հառուածեալ եղբարքն ևս ուղղակի
Հռովմէական կողմէն նախատինք հա-

մարերով և Պապի իրաւասութեան տակ մոնեթէն յետոյ եւ՝ չք կամերով Լուսաւորի սուրբ անուանք իրենց վերայէն քերել, Լիթաճնական բառը հը նարեր են Հայաստանեայց եկեղեցւոյ ծոցին մէջ մնացողներուն համար և այս բառը սովորաբար գործ կը դրուի հայ-հռովմէական գրուածներուն մէջ։

Իսկ Հայ-Ղրիմիական բառը կիրառութեան մէջ մտած է այն օրէն, երբոր Ռուսերը տիրած են Հայաստանի մի մասին. և այն բառի սկզբնական գործադրութիւնը կը տեսնենք այն կարգադրութեան կամ Լանոնա գրութեան մէջ, զոր Ռուսիոյ տէրութիւնը 1863ին իր կողմէն ստուած է Հայաստանեայց եկեղեցւոյ վարչութեան համար, և որուն վրայ երկար բողոքներ բարձրացան մեր ազգի կողմէն։ Ռուսերն, ակնեբն յայտնի է այս տեղէն, որ Լուսաւորական, Հայ-Ղրիմիական և Լիթաճնական բառերը իբրեւ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ տիտղոս կիրառուելն նորամուտ է, օտարութիւն և վրէպական։ Նորամուտ և օտարութիւն է, որովհետեւ մեր նախնեաց և ոչ մի գրաւոր երկասիրութեան մէջ այժմեան նշանակութեամբ գործադրուած չեն, Վրիպական է, որովհետեւ մեր եկեղեցւոյ նախնականութեան և առաքելականութեան վրայ ստուեր կ'ածեն։ Ս'եր նախնիք գործադրած են Լուսաւորական խան, Լիթաճնական Լիթոս, բայց ոչ երբեք Լուսաւորական, Ղրիմիական կամ Լիթաճնական եկեղեցի, ընդհանուր Հայոց ազգի առմամբ։ Վասն զի մեր երանելի նախնիք, ընդ որս և ինքն Ս. Լուսաւորիչն, յառաքելոց անտի ՚ի Թագէտէ և ՚ի Բարդուղիմէոսէ աւանդած են մեզ մեր եկեղեցւոյ հիմնադրութիւնը և ոչ ՚ի Լուսաւոր չէն կամ ՚ի հիմնարկութենէ Լիթմիանին։ Լուսաւորիչը նոյն առա-

քելական եկեղեցւոյն Հայրապետ է և քրիստոնէական լուսոյ տարածող հայասեռ հօտին մէջ, ինչպէս և իւր յաջորդքը Սեծն Ներսէս, սուրբն Սահակ և այլք։ Իսկ Լիթաճնիկը մենաստան մի է, ինչպէս Հայաստանի միւս մենաստանները, և հայրապետական աթոռանիստ, ինչպէս եղած են երբեմն Գուին, Մնի, Սիւ և այլն, Լիթ օտարներուն նայելու ըլլանք, նոքա ատելութեամբ մեր եկեղեցին կ'ընդհատէ, կ'երկարաւորէ անգամ կաշած են, Թոյլ Թէ Ղրիմիական և Լիթաճնական. բայց մենք, որպէս հարազատ որդիք, պէտք չէ մեղանշենք մեր առաքելական եկեղեցւոյն դէմ, օտարաց ճարտարմտութեամբ հնարուած կուսմանքուն արձագանք տալով։ Ս'ենք պարտաւոր ենք անփոփոխ պահպանել այն կոչումը, զոր աւանդած են մեր նախնիք և զոր մեր եկեղեցին Լուսաւորանք ձեռքին կը կրկնէ Հանգաւակին մէջ, այն է Ս'ի, Բարդուղիմէոս, Լուսաւորական, Սուրբ. Եւ Եթէ հռովմէական եկեղեցին կ'որոշուի Բարդուղիմէոս (բարձրորդ) բառով, իսկ յունաւանք՝ Սուրբաւոր (օրթոդոքս), այս յառաջ եկած է ոչ Եթէ որ և ինչ առաւելութենէ կամ սեպհականութենէ, այլ յաճախ գործադրութենէ։ Ս'եր նախնեաց յաճախ և շարունակ կիրառած յատկանիչը մեր եկեղեցւոյն նուրբաւորութեամբ՝ եղած է Լուսաւորական բառը, զոր պարտիմք և մենք կիրառուել, և ոչ Եթէ նորամուտ բառերու տեղի տալ։ Եւ յս կիրառութեամբ մենք առաւել յարգած կ'ըլլանք Եթէ մեր եկեղեցւոյ նախնականութիւնը և Եթէ ըզնոյն ինքն Ղրիմիոք Լուսաւորիչն, (որ յաջորդ է առաքելոցն Թագէտի և Բարդուղիմէոսի, որոց սերմանած աւետարանական սերմունքը ուսուցելով չարարանօք և քրտամբք աճեցոյց) բան

Թէ մեր եկեղեցին ի Ռասադըլական կամ
Գրիգորեան կոչելովք զոր երբեք չը կո-
չեցին ոչ ինքն բազմերախտ Հայրա-
պետը և ոչ իւր մեծաւաստակ յաւորդ-
ները :

• Հարկ չենք համարեր մեր դիտող-
ութիւնը երկարել այս մասին բազ-
մաթիւ վկայութեամբ նախնեաց, վա-
սն զի ապահով ենք, որ մեր նկատ-
մունքը ըստ ամենայնի իրաւացի պիտի
գտնեն այն ամեն ընթերցողները, օ-
րոնք փոքր ի շատէ գեգեբած են մեր
նախնեաց մասեւնագրական երկասի-
րութեանց և մեր եկեղեցական յի-
շատակարանաց մէջ : Աւստի և ապա
հավ ենք, որ սպասենք ինամնով կը
յարգուի մեր եկեղեցւոյ նախնական
կոչումն Թէ՛ պաշտօնական և Թէ՛ ազ-
գային այլ և այլ գրուածոց մէջ, որ է
Ղաաթըլական Եկեղեցի Հայաստանաց, և
այսպիսով կը քարձուի նորահար բա-
ճերտ աղաւաղութիւնը. որ եթէ նոյն
անգգուշութեամբ շարունակի, գա-
ցէ նորանոր բաւեր ևս պիտի բազ-
մանան, և վերջը պիտի կարծուի օտա-
րաց առջև՝ Թէ մեր Եկեղեցին մի բա-
նի տեսակ բաժանումներ ունի :

ՃԵՄԵԼԵԿԵԳՐԵԿԵՆՔ

Աւարտութեամբ արտի կը ծանու-
ցանմբ Սրբոյ Օննդեան հոնդիսին
խաղաղութեամբ և քրիստոնէական
պարկեշտութեամբ կատարուիլը : Այս
համառօտակի ծանուցաւոր սա նպա-
տակաւ կ'ընենք, վասն զի գիտեմք քաջ
որ մեր Սրբոյ, բաժանարդներէն որոնք
որ երկուս աարի յառաջ այն հրաշա-
լի հանգիսին ներկայ գտնուած են՝
տեսած են մէկ քանի կրօնամոլ օտա-
րապետաց երեսն նոյն երկրպագելի
տեղը քնն քնն քնն հակաբերականէս :

կանութեան ու գայթակղական գոր-
ծոց ասպարէզ կը դառնար : Այս ան-
շուշտ եռացեալ սրտիւ կը սպասեն Թէ
այս տարի քննչայէ կատարուեցաւ այն
Սրբազան արարողութիւնը : Սէկքա-
նի կրօնամոլներու երեսն քանիք, վասն
զի ապահով ենք և վստահ իսկ որ՝
Յունաց Պատուարժան Միաբանու-
թիւնն ինչպէս մեք նպասեօ չեն փո-
փաքի երկրպագելի տեղ մը մենա-
մարտութեանց և այն կեդրոն ըլլայ :
վասն զի այն Հայր և Յոյն տաճարէն
դուրս սիրով և խաղաղութեամբ կը
վարուին, քնն զարմանք սէր քարոզ-
ուած տեղը ատելութիւն յարուցա-
նին : Չրուիր օտարական տեղեաց ի-
րաւասութեան գրգիռն է : վասն զի
ամեն ազգ իւր բաժինն ունի, և ար-
դարագանս խառնվարութենէն բարձ-
րագոյն հրովարտակով վաւերացեալէ :
Այս ուրեմն՝ ինչպէս ըսինք մէկ քանի
Աւտարանին հրամայած սուրբ սիրոյ
և խաղաղութեան հակառակ վարուող
կրօնամոլ սինկրորներու անօգուտ
գրգիռն է, որ օր ըսա օրէ օնչանա-
լու վրայ է շնորհիւ և ազգու յորդոր-
մամբ Սրբական Պատրիարքաց : Այս
պարծանօք կ'ըսեմք որ Հայր միշտ
խաղաղութեան հետեւած է, գոթադ-
դաբար Թնամութիւնը իմոսսինե-
րէն սկսած է :

— Յուպելու մեր Սրբոյ, նամակագիրը
տեսայ 18 Թուականով գրած նամա-
կաւը հետեւեալ բերկրութիւն լուրը կը
հաղորդէ հրատարակելու խնդրանօք :
Այնչաւ տեսայ վերջին կիւրակէ օրը
տեղւոյն փորրիկ գարոցին սակաւաթիւ
աշակերտաց և աշակերտութեաց առա-
ջին ութամենայ քննութեան հանգի-
սին կատարուիլ ի ներկայութեան Սր-
բանուց տեսուչ Սրբոյ : Աթանաս վա-
րապետի, և քաղաքայի ժողովրդոց :
Աշակերտք գոհացուցիլ պատառնան